מצפון תפתח הרעה[13]), אז עס וועט ווערן א מ״ם סתומה מכל הצדדים, וואס דאס איז דער ענין פון דער גאולה העתידה[14]). מען וועט מער ניט דארפן אנקומען צו חסדי אומות העו־לם — וואס דער אמת איז דאך אז וחסד לאומים חטאת, און לגרמיהו עבדין[15]) — נאר דער אויבערשטער אליין וועט אונז ברענ־גען אל ארץ טובה ורחבה, ארץ אשר עיני הוי׳ אלקיך בה, דורך משיח צדקנו במהרה בימינו.

(משיחת אחרון ש״פ, תשי״ז)

י. אין חודש ניסן זיינען פאראן כמה סוגי ענינים: ענינים וואס זיי־נען מדאורייתא, מדרבנן און מנהגים. פון די עיקרי חודש ניסן איז — חג הפסח. ווי די גמרא טייטשט דאס וואס עס שטייט אין דער משנה: באחד בניסן ראש השנה לרגלים, אז דאס מיינט מען רגל שבו — פסח[16]), און בפסח ביחוד זיינען דא די סוגים הנ״ל: דאורייתא, דרבנן און מנהגים.

אמאל איז געוועזן א מנהג, אז פאר פסח פלעגן די רבנים אריינשיקן מצות שמורה צו זייערע בעלי־בתים: א גאנג מצות, ד. ה. זעקס מצות אויף ביידע סדרים, אדער לכל הפחות, צוויי מצות אויף דעם כזית מצה, ד. ה. פאר דער מיטלסטער מצה.

טעם המנהג בפשטות איז געוועזן — צוליב דעם רב׳ס הכנסה. דערביי האט מען אבער באווארנט אן ענין עקרי: עס איז דאך פאראן א ריבוי דינים ודקדוקים אין מצות מצוה[17]), און ניט אלע זיינען בקי אין דעם אדער קענען דאס אויספירן, דער־פאר פלעגן די רבנים פארזארגן די בעלי־בתים דערמיט, כדי מען זאל זיכער יוצא זיין מיט מצות מצה.

מצד פארשידענע טעמים, איז, אין א סך ערטער, דער מנהג בטל גע־ווארן. עס איז ניט נוגע איצט צו ריידן איבער די טעמים פארוואס דער מנהג איז בטל געווארן. וואס איך וויל זאגן איז, אז איך בעט — און, לו יישר חילי, וואלט איך הייסן — איינצופירן צוריק דעם מנהג, אז די רבנים זאלן אריינשיקן מצות שמורה צו זייערע בעלי־בתים.

און ניט דוקא א רב, נאר יעדער איינער וואס האט א השפעה: זאל דאס זיין א רב, א שוחט, א רעווערענד צי א שמש, איז אויב ער האט נאר עמעצן וואס אויב ער וועט אים אריינ־שיקן מצות — וועט יענער נוצן צום סדר די מצות וואס ער האט אים אריינגעשיקט, זאלן זיי דאס טאן: אריינשיקן מצות, און דוקא קיילעכ־

13) ירמי׳ א, יד. וראה פרקי דרבי אליעזר שם.

14) ישעי׳ ט, ו: למרבה המשרה גו׳ על פי מאמר רז״ל סנהדרין צד, א.

15) זע בבא בתרא י, ב. תניא פרק א.

16) ראה רש״י ד״ה רגל (ראש השנה ד, א), שנדחק לפרש לשון המשנה. אבל יובן על פי מה שנתבאר בדיוק הלשון ראש חודש ולא תחלת החודש — שיום זה כולל בתוכו כל ימות החודש וכמו הראש הכולל בתוכו חיות כל האברים (לקוטי תורה ריש פרשת תבוא. שפע טל ש״ח פ״ג) — ובכ״ז במשנה הלשון באחד בניסן ולא בר״ח ניסן, כדי לשלול יום א׳ דר״ח (כשהיו מקדשים על פי הראי׳). ופשוט.

17) שולחן ערוך אורח חיים סימן תס. וראה מעדני שמואל על קיצור שולחן ערוך סימן קי ס״ק צג ואילך.

דיקע[18], דוקא האנט־מצה[19] און דוקא מצה שמורה[20], וואס דורך דעם וועט ביי הונדערטער און אפשר טויזנטער אידן אפגעהיט ווערן מצות אכילת מצה ווי עס דאַרף צו זיין, ובהידור. אין די ערטער וואו עס פירט זיך צו מאַכן אַלגעמיינע סדרים (ווי האָ־טעלן וכדומה) איז זעלבסטפאַרשטענד־לעך דאַרפן דאָס טאָן די מסדרים פון די סדרים.

וגדולה מעלת וסגולת מצוות מצה, וואָס איז, כלשון הזהר הקדוש, מיכלא דאסוותא און מיכלא דמהימנותא[21], וואָס אמונה איז דאָך דער יסוד פון אַלע מצוות, און פון אידישן לעבן בכלל[22] — אַז דאָס מקיים זיין די מצוה ווי עס דאַרף זיין און מיט אַ הידור — וועט געבן אַ חיות אין קיום פון תורה ומצוות דעם גאַנצן יאָר, עס זאָל זיין אַ געזונטער יאָר ברוחניות, וועט בדרך ממילא זיין אַ געזונטער יאָר בגשמיות.

(משיחות ש"פ החודש, תשי"ד)

חג הפסח

א. מה נשתנה:

דער סדר פון די פיר קשיות לויט דעם מנהג חב"ד[1] איז: מטבילין, מצה, מרור און מסובין.

אין פלוג איז ניט פאַרשטאַנדיק: עס איז דאָך ניט צוגעפאַסט ניט לויט דער וויכטיקייט פון די ענינים און ניט לויט דעם סדר וואָס דאָס קינד זעט פריער.

לויט דער וויכטיקייט פון די ענינים, האָט געדאַרפט זיין: א) מצה — אַ חיוב מדאורייתא. ב) מרור — מדרבנן (בזמן הזה[2]). ג) מסובין — וואָס עס דריקט אויס דעם ענין החרות, און ערשט צום סוף מטבילין — וואָס איז בלויז אַ מנהג.

לויט דעם וואָס דאָס קינד זעט פריער, האָט מטבילין געדאַרפט זיין אָדער גאָר צום סוף (ווייל דער עיקר איז דער טיבול שני), אָדער על כל פנים נאָך מסובין, ווייל מסובין איז

18) זע שמות (יב, לט): עוגות מצות. והאריך בזה בשו"ת מהר"י אסאד חלק אורח חיים סימן קנז.

19) זע אין די ספרים וואָס זיינען גע־בראַכט אין שדי חמד אסיפת דינים מע' חמץ ומצה סימן יג. שערים מצוינים בהלכה לקיצור שו"ע סימן קי. הגדת מבאר (פעט־ריקוב, תרע"ד).

20) זע פרי חדש לשולחן ערוך אורח חיים סימן תנג. שו"ע רבנו הזקן שם סעיף יט.

21) זהר חלק ב קפג, ב. זע אויך זהר חלק ב מא, א. לקוטי תורה צו יג, ד. ד"ה כימי צאתך, תש"ח לכ"ק מו"ח אד־מו"ר — סוף פרק יב.

22) זע מכות כד, א. שער האמונה לאדמו"ר האמצעי.

1) בסדר הזה הוא במשנה שבירושלמי רי"ף ורא"ש (אבל שתי קושיות האחרונות חסרות שם. והגהת הב"ח ברי"ף צ"ע). בסי' רע"ג (כת"י ב"מ) בסי' רס"ג, רמב"ם, טור אבודרהם (מדמקדימין פי' קושיית מטבילין לפי' שאר ירקות) זבח פסח למה־ר"י אברבנאל, פע"ח שער כא פ"ז, סידור האריז"ל, מ"ח ועוד. וכן הוא בהגדה הראשונה שבדפוס (שונצינו 1485).

2) שולחן ערוך אורח חיים לרבנו הזקן סימן תעה סעיף טו.